

ỨNG DỤNG THÀNH TỰU CỦA CHỦ NGHĨA TÂN ẤN TƯỢNG VÀO DẠY HỌC MĨ THUẬT Ở TRƯỜNG PHỔ THÔNG TRUNG HỌC CƠ SỞ

NGUYỄN THỊ THẨM

Email: ocsentl2013@gmail.com

Học viên k10 Chuyên ngành LL&PP dạy học bộ môn Mĩ thuật- Trường ĐHSP Nghệ thuật TW

APPLICATION OF ACHIEVEMENTS OF NEUTRALIMPRESSIONISM ENTERTAINING ART TEACHING IN SECOND HIGH SCHOOL

TÓM TẮT

ABSTRACT

Trong các chương trình giáo dục mĩ thuật gần đây, các nhà biên soạn sách giáo khoa đã khá chú ý đến việc đưa thành tựu của mĩ thuật thế giới và Việt Nam vào trong các chương trình giảng dạy. Thông qua đó giúp các em có được những kiến thức mới nhờ việc mô phỏng lại các tác phẩm của các họa sĩ nổi tiếng. Tuy nhiên các bài vẽ, hay các kiến thức lịch sử đó hầu như đề cập rất ít đến hội họa điểm sắc. Trong bài viết này cùng với việc nghiên cứu hội họa điểm sắc, bài viết đưa ra một số phương pháp vận dụng hội họa điểm sắc trong tranh của họa sĩ Georges Seurat thuộc chủ nghĩa Tân Ấn Tượng vào một số bài học cụ thể của khối lớp 6,7, đặc biệt là trong chủ đề “Phong cảnh thiên nhiên” khối lớp 7 với những kết quả khả quan. Thông qua nghiên cứu này tạo cho học sinh khám phá phương pháp vẽ mới lạ, độc đáo và góp phần vào nghiên cứu nghệ thuật để hiểu rõ được giá trị thẩm mĩ, giá trị nghệ thuật của nội dung và hình thức biểu hiện trong một số tác phẩm mĩ thuật về hội họa điểm sắc.

Từ khóa: Tân Ấn Tượng, hội họa điểm sắc, trải nghiệm sáng tạo, giáo dục Mĩ thuật phổ thông

In recent Fine Arts education programs, textbook editors have paid much attention to the inclusion of the World and Vietnam's Fine Arts achievements in the syllabus. Thereby helping them gain new knowledge by imitating the works of famous artists. However, the syllabus almost mentioned very little about Pointillism. In this article, along with the study of Pointillism, I would like to suggest applying Georges Seurat's pointillism technique of Neo-Impressionism to some specific lessons of the class: grades 6, and 7, especially in the topic “Landscape painting” grade 7 with positive results. Through this study, students discover new drawing techniques and contribute to the study of art to understand the aesthetic value, artistic value of content, and form of expression in painting which shows through Pointillism artworks.

Keywords: *New impression, Pointillism, creative experience, general art education*

1. Vai trò của việc tiếp cận mĩ thuật thế giới trong giáo dục mĩ thuật ở phổ thông THCS và ưu điểm của hội họa điểm sắc với tâm lý trẻ em

Trong chương trình học của cấp THCS lớp 6,7,8,9 cũng cho học sinh tiếp cận với các trường phái, phong cách, di sản văn hóa, nghệ thuật của Việt Nam và của thế giới từ đó vận dụng vào thực hành, sáng tạo thẩm mĩ gắn với thực tiễn cuộc sống. Lợi ích của việc cho học sinh tiếp cận với nghệ thuật thế giới giúp học sinh mở rộng tầm hiểu biết, mở rộng tư duy sáng tạo, phát triển trí tưởng tượng của học sinh góp phần nâng cao mục tiêu phát triển toàn diện ở lứa tuổi học sinh. Điều này sẽ giúp các em không bị lạc hậu với thế giới, các em tự tin vào bản thân mình hơn, đồng thời cũng là hành trang vững chắc để các em bước vào đời.

Khoảng 5 năm trở lại đây, bên cạnh chương trình giáo dục phổ thông, tín hiệu đáng mừng về việc cho trẻ tiếp cận với hội họa thế giới đã được các trung tâm giáo dục nghệ thuật ở nhiều nơi quan tâm. Nhiều trung tâm đã triển khai các chương trình tìm hiểu và ứng dụng hội họa thế giới vào việc vẽ tranh cho học sinh ở các lứa tuổi khác nhau. Các trường phái hội họa hiện đại thế kỷ XX như: Lập thể, Ấn Tượng, Hậu Ấn Tượng, Trừu tượng ... đã được thiết kế thành các bài giảng thú vị ở các trung tâm. Các giáo viên, họa sĩ đã lựa chọn các tác phẩm tranh của một số tác giả nổi tiếng như Pablo Picasso, Vincent Van Gogh, Paul Cézanne... làm nguồn tư liệu tham khảo cho học sinh, đa số việc tiếp cận, giảng dạy này được triển khai dưới hình thức chép tranh. Như vậy, ngoài thời lượng chép tranh và khuôn khổ, chất liệu để học sinh

thực hành chép tranh, thì việc này cũng không khác bao xa với các bài giảng trong chương trình cấp THCS được trải nghiệm mô phỏng lại tác phẩm của các họa sĩ Việt Nam cũng như các họa sĩ trên thế giới đã nhắc đến ở trên. Bên cạnh đó cũng có những tín hiệu sáng tạo được khuyến khích như, ngoài việc mô phỏng về bút pháp, phong cách nghệ thuật tạo hình, các em có thể được thể hiện màu sắc được vẽ theo cảm nhận riêng của mỗi cá nhân. Tất nhiên, việc chép tranh, mô phỏng lại tác phẩm như vậy cũng đã bước đầu hình thành trong tư duy của các em cách nhìn, cách cảm và phương pháp thực hiện những tác phẩm nghệ thuật. Thông qua bút pháp của các họa sĩ, các em học được cách phối màu và quy trình thực hiện tác phẩm của các họa sĩ. Hội họa điểm sắc trong tranh của họa sĩ Georges Seurat thuộc chủ nghĩa Tân Ấn Tượng khi được vận dụng vào dạy học mỹ thuật đem lại cho các em cảm quan về nghệ thuật thị giác, đem lại sự tiếp xúc gần gũi và hiểu hơn về các trường phái. Việc mô phỏng lại các tác phẩm của các họa sĩ nổi tiếng chỉ là bước đầu tiếp cận. Việc có thể giúp các em vận dụng được các nguyên lý sáng tạo của các trường phái nghệ thuật này ứng dụng vào các bài vẽ sẽ giúp các em có những trải nghiệm tốt hơn.

Tác phẩm Chiều chủ nhật trên đảo La Grande Jatte của Georges Seurat (1859 - 1891) theo một phong cách hoàn toàn mới, đánh dấu sự định hình đầu tiên cho các tác phẩm của Tân Ấn Tượng. Nổi bật trong cách tạo hình của họa sĩ Georges Seurat là bút pháp chấm màu cùng hiệu ứng quang học. Cách vẽ chấm phân điểm, các mảng màu đối chọi đặt cạnh nhau tạo nên những tác phẩm của ông mang màu sắc riêng biệt. Sự dày đặc hay thưa thớt của các đốm màu có thể giúp truyền tải độ đậm nhạt, sáng tối một cách vô cùng hiệu quả, tuy nhiên điều đặc biệt trong phong cách hội họa của họa sĩ Georges Seurat là màu sắc [6]. Georges Seurat không pha trộn lẫn màu trên bảng pha màu của mình mà dùng những màu nguyên chất chấm đặt cạnh nhau và theo cơ chế của võng mạc nhận thức thì các màu giống như kiểu pha màu [1]. Điển hình như: khi đan xen những chấm đỏ và vàng tạo ra màu da cam, những chấm đỏ đan xen với chấm trắng tạo ra màu hồng, một màu tím mờ mờ là do chấm đỏ xen lẫn chấm xanh lam, màu xanh lục được tạo ra khi đan xen chấm vàng và lam. Người ta gọi cách làm này là ghép màu chứ không phải trộn màu. Khi sử dụng những màu nguyên này bằng cách vẽ chấm điểm với những tỉ lệ màu khác nhau sẽ tạo nên số lượng sắc thái màu vô tận, từ rất đậm đến sáng ghi trên nền trắng. Trong họa phái Tân Ấn Tượng, có 4 họa sĩ tiêu biểu bao gồm: Georges Seurat, Paul Signac, Henry Cross và Maximilien Luce. Đóng góp lớn lao của phái Tân Ấn Tượng là nó nhấn mạnh tầm quan trọng của những màu nguyên chất và từ đó nó cũng đóng vai trò quan trọng dẫn đường cho chủ nghĩa Dã Thú (Fauvisme) sau này. Việc đưa tác phẩm của các họa sĩ nổi tiếng thế giới nói chung, tranh

của Georges Seurat nói riêng vào dạy học chưa được vận dụng nhiều trong môn Mỹ thuật tại trường phổ thông. Nên việc đưa hội họa điểm sắc tiếp cận với các em vào một số bài học cụ thể thông qua trải nghiệm trò chơi chấm màu, phân tích tác phẩm hội họa điểm sắc, hướng dẫn trải nghiệm với các chấm màu vào bài thực hành một cách kỹ lưỡng, đã khiến các em đón nhận một cách hào hứng, nhiệt tình.

Khảo sát tại trường THCS Thăng Long, Ba Đình, Hà Nội cùng với việc áp dụng các phương pháp giảng dạy mỹ thuật, nắm bắt tâm lý học sinh và tính chất đặc thù của học sinh, đề hướng các kiến thức về kỹ thuật điểm sắc, kỹ thuật màu trong tranh của họa sĩ Georges Seurat đến các em học sinh của trường. Có rất nhiều bài học có thể áp dụng hội họa điểm sắc của họa sĩ Georges Seurat vào để học sinh sáng tạo. Lựa chọn cách thức vận dụng vào các bài học cụ thể cho khối lớp 7. Qua nghiên cứu về hội họa điểm sắc của họa sĩ Georges Seurat giúp các em học hỏi, biết nhiều hơn đến các cách vẽ, cách thể hiện màu sắc mới lạ của họa sĩ nổi tiếng trên thế giới. Cùng với các chấm màu và hiệu ứng quang học là kỹ thuật xử lý mảng nét trong tranh của họa sĩ Georges Seurat, với những đề tài về tranh phong cảnh, tranh sinh hoạt, tranh tĩnh vật..., cách thể hiện tranh đa dạng có thể vận dụng được vào nhiều bài học của các em. Việc lựa chọn những tác phẩm phù hợp nhất đưa vào giảng dạy cụ thể sẽ giúp học sinh có thể hình dung rõ hơn về kỹ thuật sử dụng bút pháp điểm sắc trong tranh của họa sĩ Georges Seurat cũng như biết cách vận dụng vào bài vẽ của mình như thế nào? Một trong những yếu tố vô cùng quan trọng để đạt hiệu quả cao trong bài học đó là người giáo viên cần vận dụng linh hoạt, sáng tạo các phương pháp dạy học tích cực. Trên cơ sở đó, các em học sinh có thể ứng dụng một cách tích cực và sáng tạo vào trong thực hành để tạo nên những tác phẩm mang màu sắc, và âm hưởng riêng.

2. Ứng dụng thành tựu của hội họa Tân Ấn Tượng vào giảng dạy theo sách phát triển năng lực lớp 7

Để có thể ứng dụng một cách cụ thể hội họa Tân Ấn Tượng với thủ pháp chấm điểm, ứng dụng cụ thể vào bài học khối lớp 7 Chủ đề: “Phong cảnh thiên nhiên”. Đây là một đề tài vô cùng thú vị, phù hợp với lứa tuổi học sinh lớp 7 cũng như việc vận dụng hội họa điểm sắc trong tranh phong cảnh của họa sĩ vào bài dạy. Việc tiến hành giảng dạy đối với học sinh khối lớp 7 trường THCS Thăng Long mong muốn giúp các em học sinh chỉ ra được cách thực hiện một số hình thức mỹ thuật để diễn tả vẻ đẹp của phong cảnh thiên nhiên. Tạo được các sản phẩm mỹ thuật theo chủ đề phong cảnh thiên nhiên theo phong cách hội họa điểm sắc của Georges Seurat. Cảm nhận được vẻ đẹp phong cảnh thiên nhiên qua chấm, nét, mảng màu, không gian trong sản phẩm mỹ thuật. Cảm nhận được sự hài hòa, chuyên động của chấm, nét, hình, màu... trong các

EDUCATION

sản phẩm mỹ thuật. Nhận ra vẻ đẹp của của phong cảnh thiên nhiên quanh mình, yêu thiên nhiên, yêu quê hương đất nước và có ý thức giữ gìn môi trường. Chủ đề “Phong cảnh thiên nhiên” được tiến hành thực nghiệm qua 3 tiết học, tiết 1 giáo viên đi sâu vào tìm hiểu cảnh vật thiên nhiên và phong cách nghệ thuật trong các tác phẩm tranh thiên nhiên của họa sĩ Geogres Seurat. Đề tạo tâm thế học tập cho học sinh, giáo viên giới thiệu hội họa điểm sắc của họa sĩ Georges Seurat thông qua trò chơi, giáo viên chiếu hình ảnh bức tranh: The Eiffel Tower của họa sĩ Georges Seurat lên màn chiếu, và chuẩn bị 4 tờ giấy A4 có vẽ sẵn nét chì của bức tranh đó dán lên bảng. Giáo viên mời 4 nhóm (mỗi nhóm 3 Học sinh) tham gia trò chơi tiếp sức vẽ tranh. Luật chơi: Mỗi bạn sử dụng 1 màu cơ bản dùng bông tăm, chấm màu mình lựa chọn lên bức tranh, bạn thứ nhất thực hiện xong màu của mình sẽ di chuyển về cuối hàng để bạn tiếp theo lên thực hiện. trong vòng 3 phút, các nhóm dừng chơi. Sau khi trò chơi kết thúc. Các thành viên còn lại trong lớp sẽ cho ý kiến nhận xét để tìm ra nhóm chiến thắng. Giáo viên giới thiệu về họa sĩ Georges Seurat và giá trị nghệ thuật, bút pháp họa sĩ sử dụng trong tranh. Đề học sinh biết cách quan sát mọi vật xung quanh, nhận xét các đặc điểm cơ bản của chúng để có thể ghi chép được. Học sinh kí họa được một góc cảnh, cảnh vật con người hay một phong cảnh đẹp. Học sinh yêu quý thiên nhiên, cuộc sống xung quanh em, giáo viên dẫn dắt học sinh đến với hoạt động kí họa phong cảnh. Cho học sinh quan sát tranh của họa sĩ Georges Seurat để học sinh tìm hiểu về bố cục, mảng hình, màu sắc trong tranh họa sĩ Georges Seurat. Đề học sinh nhận biết được vẻ đẹp của thiên nhiên trong tranh vẽ, cảm nhận được màu sắc thể hiện trong bài, cách cắt cảnh cũng như phong cách vẽ màu trong tranh của họa sĩ Georges Seurat.

Giáo viên trình chiếu các tư liệu về các bài kí họa phong cảnh hoặc tranh phong cảnh đã chuẩn bị và sưu tầm được cùng với những bài sưu tầm của học sinh. Đề học sinh nhận biết việc kí họa tranh phong cảnh. Bằng phương pháp quan sát hình ảnh một số tranh kí họa phong cảnh để học sinh thảo luận từ đó nắm được khái quát về kí họa phong cảnh. Giáo viên gợi ý một số nội dung khi kí họa phong cảnh. Nội dung tranh phổ thông: Hình ảnh về kiến trúc nhà cửa, góc phố, hoặc hình ảnh phổ thông kết hợp với thiên nhiên.

Đề học sinh thể hiện bài vẽ đơn giản có màu sắc hài hòa; cảm nhận được nhiều vẻ đẹp của phong cảnh thiên nhiên quanh mình, giáo viên dẫn dắt học sinh đến hoạt động: Vẽ màu cho bức tranh phong cảnh từ kí họa. Ở hoạt động này giáo viên sử dụng phương pháp cho học sinh quan sát tranh phong cảnh của họa sĩ Georges Seurat để học sinh cảm nhận màu sắc trong tranh, cùng bút pháp diễn tả màu sắc trong tranh. Giáo viên cho học sinh xem clip vẽ tranh trải nghiệm

với các chấm màu của họa sĩ Georges Seurat để học sinh nắm được phương pháp và kĩ thuật của hội họa điểm sắc đồng thời Giáo viên gợi ý để học sinh có thể vận dụng một cách sáng tạo sự chuyển động của màu sắc trong tranh của họa sĩ vào bài vẽ của mình. Đề học sinh sáng tạo màu sắc cho bức tranh phong cảnh thiên nhiên của mình, giáo viên cho học sinh quan sát, nêu cảm nhận về tranh phong cảnh của họa sĩ Georges Seurat, đề tạo cảm hứng cho học sinh trước khi thực hành tác phẩm. Giáo viên sử dụng phương pháp thảo luận để học sinh thống nhất chọn một bức kí họa khổ A3 để thể hiện màu sắc theo phong cách của họa sĩ Georges Seurat. Thực hiện làm bài nhóm 3 hoặc 4. Trong quá trình học sinh thực hành giáo viên luôn là người đồng hành và hướng dẫn kịp thời để học sinh có động lực hoàn thành sản phẩm đạt hiệu quả tốt nhất. Giáo viên lưu ý học sinh luôn bao quát tranh để điều chỉnh màu cho phù hợp, cần chú ý độ đậm nhạt, tương phản của màu sắc và kĩ thuật chấm màu, các thành viên trong nhóm thảo luận phối hợp với nhau trong suốt thời gian thực hành. Kết thúc thời gian thực hành, giáo viên tổ chức cho học sinh treo tranh, trưng bày tranh theo nhóm. Học sinh nêu cảm nhận của mình khi được vận dụng thủ pháp hội họa điểm sắc vào bài vẽ của mình và hiệu ứng màu sắc mà nó đem lại. Đồng thời học sinh đưa ra nhận xét, góp ý cho bài của các nhóm.

Kết luận

Việc vận dụng hội họa điểm sắc thuộc trường phái Tân Ấn Tượng vào dạy học tại trường Phổ thông THCS giúp cho học sinh tìm hiểu và khám phá phương pháp vẽ mới lạ, độc đáo bằng những chấm nhỏ li ti của danh họa Georges Seurat. Các em hiểu hơn về nguyên lý màu sắc của hội họa Tân Ấn Tượng chứ không còn chấm các chấm màu hỗn độn như trước kia. Chính vì vậy, đã góp phần nâng cao chất lượng dạy và học giúp học sinh hào hứng hơn trong các giờ học Mỹ thuật. Thông qua đó cho thấy việc áp dụng các trường phái nghệ thuật khác vào thực hành sáng tạo mỹ thuật ở phổ thông là rất cần thiết và hữu ích. Học sinh được tiếp cận với thành tựu Mỹ thuật trên thế giới thông qua các tác phẩm hội họa nổi tiếng không chỉ giúp các em học được những điều mới mẻ vận dụng vào các bài thực hành trên lớp hiệu quả mà còn tạo nên cho các em thêm hứng thú và say mê sáng tạo.

EDUCATION

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Vệ Hải – Tiệp Nhân (Chủ biên), Trần Kiệt Hùng, Nguyễn Hồng Trang (biên dịch) (2018), *Từ Điển Mỹ thuật Hội Họa Thế giới*, Nxb Mỹ thuật.
2. Lưu Bích Ngọc (biên dịch), E. H. Gombrich (2020), *Câu chuyện nghệ thuật*, Nxb Dân Trí
3. Khải Phạm, Phạm Cao Hoàn, Nguyễn Khoan Hồng (biên dịch) (1999), *70 danh họa bậc thầy thế giới*, Nxb Mỹ thuật.
4. Nguyễn Thu Tuấn (2011), *Sử dụng phương tiện dạy học trong môn mỹ thuật ở trường THCS theo hướng phát triển tư duy sáng tạo của học sinh*, Luận án tiến sĩ Giáo dục học (chuyên ngành Phương pháp dạy học), Trường Đại học Sư phạm Hà Nội.
5. Arron Adams (Author) . *Georges Seurat: His palette*, 2021
6. Hajo Düchting (Author). *Seurat (Basic Art - English Edition)* – June 12th, 2017, Taschen
7. Robert L. Herbert (Author), Neil Harris (Author). *Seurat and the Making of 'La Grande Jatte'* Paperback – July 12th, 2004
8. Robert L. Herbert (Author), *Georges Seurat (1859-1891)- June 1st, 1991, Metropolitan Museum of Art, New York*

Bài vẽ của HS Nhóm 2 - lớp 7A5 –
Trường THCS Thăng Long
(Nguồn ảnh: Nguyễn Thị Thắm)

Chiều chủ nhật trên đảo La Grande Jatte
(A Sunday on La Grande Jatte), 1884-1886, Oil on canvas,
hội họa điểm sắc của họa sĩ Georges Seurat. Nguồn: [7]

Bài vẽ của HS Nhóm 1 - lớp 7A5 –
Trường THCS Thăng Long
(Nguồn ảnh: Nguyễn Thị Thắm)